

גליון חג הפסח ב' שביעי של פסח קריעת ים סוף

שם עולם

ונתתי להם בביתי יד ושם טוב מבנים ומבנות שם עולם אתן לו אשר לא יכרת (ישעיה נה)

מתורת גדולי ישראל שלא זכו להשאיר אחריהם זרש"ק

חג הפסח ב' ה'תשפ"ד

בס"ד גליון 30

והענין הוא, שהנה עיקר האמונה בישראל לנו למורשה מאבותינו, וכן הוא במטבע התפילה, כשמתחילים בשבחו של מקום ומתעלים בתפילה, עד שמגיעים למצב של עמידה לפני המלך בתפילת י"ח, ושם, במצב הכי גבוה, ההתחלה היא "אלוקי אברהם יצחק ויעקב", וכן מסיימים "ברוך אתה ד' מגן אברהם", להשמיענו כי כל הכוחות שיש בכלל ישראל הם ירושה מאבותינו. כך גם נבואתו של יחזקאל, אף שהיא היתה במראות הנבואה, מכל מקום ההתגלות אליו היא מכוח זכות האבות. וכאן בקריעת ים סוף "ראתה שפחה על הים", ומבואר שכלול בזה גם הערב רב, שהגם שאין להם מעלת אבותינו, אף על פי כן היה להם גילוי שכניה ואלוקות.

כלל ישראל נכנסו לכור הברזל, וכשיצאו לתיקונם הכללי היו כולם בדרגה של נבואה גבוהה, ואחר כך כדי להגיע אליה שוב היה צריך עבודה גדולה, וכל האור הגדול שראו בזמן יציאת מצרים היה בתורת זכיה שלא לפי מעשיהם, כי כל יציאת מצרים היתה "העם ההולכים בחשך ראו אור גדול" (ישעיה ט א), ואחר כך באו הנסיונות, כדי שיזכו לזה מעצמם.

וכשנכנסו לים עד צווארם, אז הגיעו ל"ויאמינו בד' ובמשה עבדו", כי זהו תוקף ענינה ומעלתה של האמונה, לא כשהיא מוחבאת ונסתרת בתוך הלב, אלא מיושמת למעשה, כשאדם חי את האמונה בפועל ממש, "צדיק באמונתו יחיה" (חבקוק ב ח). זהו שבחה ומעלתה של האמונה, שהאדם חי את האמונה והיא מהווה מקור חיות ונשמת אפו. מעלה זו של "זה א-לי ואנוהו" להראות באצבע, היא שלימות שאין כמוה, וכל מה שינבאו הנביאים הוא רק משל.

ובהגר"א ז"ל מבאר את ענין המשלים, כי מצד אחד אנו רואים שאין לנו רשות לומר שבחים [ובגמרא איתא בתלמידו דר"א שהזהירו לא לומר שבחים], ומאידך משל כן אומרים אף שזה נראה כמגשם כביכול, ומבאר הגר"א ששבחים אסור לומר כי הם חמורים ממשל, כי הם קרובים יותר לעצמותו יתברך ובזה צריך זהירות גדולה, אך במשל כל נביא אומר לפי השגתו, ודבר זה רשאי ויכול לומר. ואיתא במדרש (שה"ש רבה א) ששלמה המלך עשה אזנים לתורה בספר משלי, והוא היתר מיוחד שהתיר הקב"ה לעשות אזנים לתורה להמחיש את הציורים ולהבינם יותר. ו"להראות באצבע" הוא בחינה של למעלה ממשל ויותר מנבואה וזו גדלות שאין כדוגמתה.

וזהו שבאים חז"ל להדגיש לנו את גדולתם ומעלתם של כלל ישראל, וכמו שחייבו לכל אחד מישראל לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אברהם יצחק ויעקב, ועל כל אחד ואחד מישראל לדעת להיכן הוא שייך ומה מעלתו, והגם שאלו דברים שבעצם אין לו שייכות אליהם, אך צריך לדעת את גודל המעלה והעבודה המוטלת עליו להתעלות כמה שיותר רחוק ולפעול כמה שיותר, ומכאן גם הזהירות שצריכה להיות בכל דרכיו ולא להיות שפל כחזיר הנובר באשפה בדברים בטלים ומבוטלים.

אהל רחל | רבי שמואל איערבאך בן רבי שלמה זלמן | ט' אדר ה'תשע"ח

קריעת ים סוף:

מה שנקרע הים לפני בני ישראל, הגם שהים קדם בבריאה לאדם, הוא משום שישראל עלו במחשבה להבראות תחלה. ומזה הטעם גם כן זכינו בתורה ולא נתנה למלאכי השרת, הגם שהם בני המצר, משום דישראל עלו במחשך בה תחלה, ואם כן הם קרובים יותר מן המלאכים. ומטעם זה גם כן זכה יעקב בכורה, לפי שיעקב עלה במחשבה תחלה, המפרשים ז"ל.

לאכול קניידעל באחרון של פסח:

יש לומר טעם על מה שנהגו לאכול קניידעל באחרון של פסח, ע"פ מש"כ בדרוש לאחרון של פסח (דרשות מגדלות מרחקים דרוש ק"ו) לבאר מאמרם ז"ל אין ישראל אוכלין בעוה"ז אלא בשביל אמונה, עפ"י מה דקיי"ל (ח"מ סי' של"ט ס"ז) השוכר את הפועל ע"י שליח אינו עובר בבל תלין, וא"כ הא משה רבינו ה"י הסרסור בין הקב"ה לישראל, מיהא אנכי ולא יהי' לך מפי הגבורה שמענו, ולכך עובר אמונה מגיע שכר בהאי עלמא, והנה מה שמחמירין מעצמן הוא ג"כ בבחי' זו, דהא לא כתיב בתורה אלא האדם בעצמו משכלו המציא כן, והשי"ת נתן לו דעת זה, א"כ הוא בבחי' הנ"ל ששמע מפי הקב"ה, וא"כ מגיע לו שכר בהאי עלמא, והנה מבואר בספה"ק דשביעי של פסח מסוגל לפרנסה, דארז"ל (פסחים קיח.) קשים מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף, ובשביעי של פסח נקרע הים, והנה אחרון של פסח הוא באותה בחי' של שביעי של פסח וא"כ גם הוא מסוגל לפרנסה, וע"כ אוכלין באחרון של פסח קניידעל להראות שהוא רק חומרא מה שאין אוכלין אותו בפסח, וזה יהא סגולה לפרנסה דהא עבור זה מגיע לו שכר בעולם הזה, כנ"ל.

מגדלות מרחקים | רבי לוי יצחק גרינוולד בן רבי משה | כ"ז ניסן ה'תש"מ

קריעת ים סוף:

קריעת ים סוף בזכות אברהם אע"ה, כמ"ש בילקוט תהלים. כי זכר את דבר קדשו את אברהם עבדו, א"ר אלעזר בן עזריה בזכות אברהם אני קורע להם את הים. ובמדרש אמרו כי קריעת ים סוף היה בזכות שעתידין לקבל את התורה כדכתיב והמים להם חומה. עוד אמרו במדרש שבזכות יוסף נקרע הים דכתיב הים ראה וינס, מה ראה ארונו של יוסף, דכתיב ביה וינס ויצא החוצה.

והנה ג' אלה אברהם תורה יוסף ר"ת את", וזהו לענ"ד רמז הפסוק אתי מלבנון כלה וכו'. כי ידוע כי ע"י קריעת ים סוף נגמרה האמונה בלב בני ישראל דכתיב ויאמינו בה' ובמשה עבדו. אלא שאמונתם בה' היתה מקודם דכתי' וישמעו כי פקד ה' את עמו וכו' ועכשיו נגמרה האמונה. אבל האמונה של משה היתה שחזרו והאמינו למפרע לכל האותות והמופתים אשר עשה משה לעיני כל ישראל, ולכן אם תתבונן בפסוק זה תמצא בו ר"ת אמת שני פעמים, אחת כסידרה ואחת למפרע כזה אתי מלבנון תבואי. תשורי מראש אמנה, לרמוז על שני אמונות שהיו בקריעת ים סוף, אחת כסידרה ואחת למפרע. וזכו לה בזכות את"י שהם אברהם תורה יוסף כנ"ל. ויש לרמוז כלם בפסוק זה, 'אתי מלבנון כלה' וכו', שם רמז לתורה שנעשו בה ישראל כדן אשה עם בעלה. 'תשורי מראש אמנה', רמז לאברהם אע"ה ראש המאמינים. 'ממעונות אריות' וכו' שם רמז ליוסף שניצול מאשת פוטיפר, וכמו שדרשו חז"ל חיה רעה אכלתה זו אשת פוטיפר. וס"ת הפסוק 'מהררי נמרים' ס"ת ים, לרמוז שעל ידם ובזכותם נקרע הים.

עדן מקדם | רבי רפאל משה אלבו בן רבי שמואל | כ"ב תמוז ה'תרנ"ו

גילוי השכינה בקריעת ים סוף: (חלק משיחה שלימה)

עיקר המעלה שאליה הגיעו יוצאי מצרים בזמן יציאת מצרים היא בזמן של "אז ישיר משה", וכמבואר במ"א (סימן טז) שיוצאים ידי חובת הזכרת יציאת מצרים בהזכרת נס קריעת ים סוף. ובאמת כל תחילת ההשגות שזכו כלל ישראל מודגש בחז"ל שהיו "על הים", וכמו שאמרו "ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי" (מכילתא בשלח), שהיה המיוחד בנביאים, אך כאן אמרו "זה אלי ואנוהו" - הגיעו למדרגה ש"הראו באצבע".

ובזה יובן כונת המדרש וזה לשונו: אלי אלי למה עזבתני, אלי בים אלי בסיני, למה עזבתני, ע"כ. כי הנה אמרו רז"ל, המן בא על ישראל מכח שיעקב אבינו ע"ה לקח הבכורה מעשו זקנו, ולכן כשראתה אסתר המלכה צרת ישראל, כשבאה להתפלל אל ה' שיציל את ישראל מיד המן, פיה פתחה בחכמה וענתה ואמרה: אלי בים, שמזה מוכח דמחשבה כמעשה כנזכר, וכן אלי בסיני, שקבלנו התורה נגד המלאכים, שממנו מוכח גם כן מחשבה כמעשה, אם כן למה עזבתני בידי המן, אם בשביל הבכורה שלקח יעקב מעשו, הרי כדן לקח, כי מן הים ומן התורה מוכח דמחשבה כמעשה.

ילדי יוסף | רבי יוסף ברבי בן רבי מאיר | ז' תשרי התרע"ט

כי קרוב הוא: (שמות יג ז)

במד"ר (ילקוט שמעוני שמות רמז רכו), לקיים מה שנאמר (תהלים קמח ז) לבני ישראל עם קרובו, ואינו מובן. ויש לפרש, על פי מה שכתבתי במקום אחרי לפרש מאמר הכתוב (תהלים קו ז), אבותינו במצרים לא השכילו נפלאותיך וכו'. דתכלית קריעת ים סוף היה, להודיע שכל המכות שנעשו לפרעה ולעבדיו היה בשביל אהבת ישראל. ולא נטעה שהיה רק בשביל רשעת פרעה, שהגיע לו עונש על שהרע לישראל, ואל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא (דברים לב ל), והבט אל עון לא יוכל (חבקוק א ג). והראיה מקריעת ים סוף, שאינו אלא בשביל אהבת ישראל, דאילו לעונש מצרים אין צורך לקריעת ים סוף. ובפרט, שבקריעת ים סוף היה היפוך ממכות מצרים, דשם היה עונש מצרים בדרך נס, והצלת ישראל בטבע, וכאן היה להיפך, וניכר שהכל היה בשביל אהבת ישראל. והיינו דאמר הכתוב, אבותינו במצרים לא השכילו נפלאותיך, מלשון השכלה והבנה, להשכיל בהם לידע תוכן הענין, כי לא הבינו שהוא לרוב אהבתו יתברך שמו לישראל, ולא זכרו את חסדיך, שהוא חסדים גדולים לטובת ישראל, דחשבו שהוא בשביל לשלם גמול לפרעה, אף אם היו עושין כן באומה אחרת. על כן, וימרו על ים בים סוף, מאי טעמא, כי ויושיעם למען שמו להודיע את גבורתו. אבל ויגער בים ויחרב ויוליכם בתהומות כמדבר וכו', כשראו כן, ויאמינו בדבריו ישירו תהלתו, כי הוא מפאת אהבת ישראל.

וזה ביאור הכתוב (שמות יד ל-לא), ויושע ה' ביום ההוא את ישראל מיד מצרים, וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה ה' במצרים. כלומר, ע"י ישועת יום ההוא קריעת ים סוף, נודע להם יד הגדולה, היא חסד אשר עשה ה' במצרים, שהוא מפאת חסדו הגדול.

ובזה יובן המדרש רבה, ולא נחם אלקים דרך ארץ פלשתים, רק להנחותם דרך ים סוף, להודיע לכל כי הוא יתברך שמו קרוב וגואל לנו. ומה שעשה היה הכל בשביל אהבתו לישראל, כמשפט האב כשרואה באחד שמכה בנו, שיחס לבבו לנקום ממנו. וכן מבואר במדרש (רבה שמות כ יב) ולא נחם אלקים (שמות יג ז), מלשון נחמה, משל לאב שאינו מתנחם, אף ששילם לזה שהכה בנו, לא נח ולא שקט רוחו. כן הוא יתברך שמו לא התנחם עדיין, ומה שקרע לנו הים נדע וניכר כי הכל לאהבתינו, כי ישראל עם קרובו, וא"ש בס"ד.

ק"ן לדוד | רבי אליעזר דוד גרינוולד בן רבי עמרם | א' בסיון התרפ"ח

קשין זיווגין קמיה קוב"ה כקריעת ים סוף: (סנהדרין כב ובזוה"ק ק"ע)

התנגדות והשתוות

היקש הדברים הוא, כמו שיש חידוש בחיבור הטבע כן יש חידוש בהפרדת הטבע, כשם שחידוש הוא לחבר דברים המנוגדים ונפרדים זה מזה, כן חידוש הוא להפריד ולהרחיק דברים המאוחדים זה בזה ולהפכם לשני חלקים נפרדים. הטבע משתוקק להתדבק כאחד לשורש שלו. החלק האחד נכסף תמיד להתאחד עם החלק השני הנפרד והנאבד ממנו, הוא אינו מוצא מנוחה עד שהוא מוצא את החלק שנפרד הימנו ומזדווג עמו ונעשים ביחד כגוש אחד. כאשר

מפרידים בין זה לזה, שוררת עצבות אצל שני החלקים, החלק האחד מתייבש ומצטמק ונובל בהיעדר השני.

כן גם קשה להבין בין שני דברים המנוגדים זה לזה בשורשם, והם כמו שונאים אחד לשני, וכל כמה שיש בו כוח להתרחק - הוא מתרחק, וקשה מאד לזווג את שתי התבונות הללו, מצד שהם מתנגדים זה לזה בעצם טבעם.

ולכן קשה זיווגם של שני בני אדם אשר תכונותיהם שונות זו מזו ומהווים שני קצוות, אף ששם, בעולם הנשמות יש להם שורש אחד, אולם תכונות החומר אינן שוות ומנוגדות זו לזו, ואין תכונותיו של האחד נכנעות לחברותיהן, ואזי ההתנגדות מצד הטבע והמדות מכבידה על מדת ההשתוות בין שניהם ומפריעה להתאמה ולזיווג, מפריעה לויתור הדדי ועל הכנעה זה לזה.

מדת ההשתוות והויתור בין זה לזה תלויה בבחירתו של האדם ואין הקב"ה מתערב בבחירה זו. השי"ת גזר מטעם סוד השרשים שהם מתאימים זה לזו, והם זוג הראוי להתאחד, אולם כל זה מצד שורש נשמתם אבל מצד החומר והטבע שביניהם רק בידם להשלים ולהסתדר, רק בידם להכריע לטוב, אם יסכימו לוותר זה לזה, יסכימו להכניע את ערפם וטבעם, מיד תבוא התרופה להם, ואם לאו - אין להם תקווה וחיי המשפחה ייהרסו ויחרבו.

רואים אנו לפעמים ששני הצדדים מעונינים להשתדך ביניהם, אבל אין ביכולתם ואין להם כוח השליטה על עצמם להסכים ולגמור, מפני שאינם משתווים ביניהם בעבור עמידתם על מדותיהם, ובעבור שאינם יכולים כל אחד ואחד לוותר בפני חברו, וגם אינם יכולים לנתק את הקשר ולהפסיק את המו"מ ביניהם, כאילו עומד מישהו על גבם ומאחוריהם וכופה עליהם שלא לנתק את הקשר.

ומהי הסיבה? מפני הטעם הנזכר, שבשמים הם שורש אחד, נגזר עליהם להתאחד, והם קשורים זה בזה בהרגשה פנימית שאין לה הסבר שכלי והגיוני, אבל אינם יכולים גם להחליט ליצור את הקשר מפני הניגוד שיש בטבעם החומרי, בתכונות ובמדות שלהם, כל אחד רוצה את ההיפך מחברו. וכאן צריך לדעת את סוד ההשתוות, את סוד הויתור ואזי יוכל השלום לבוא ביניהם.

ולכן אמרו, קשה זיווגן, כי דבר זה תלוי בבחירת האדם, בוותרנות הזוג, ודבר התלוי בבחירת האדם קשה להקב"ה לעשות משהו, כי הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים.

וכשם שקשה להפריד את הדביקות בטבע, כמו המים שבים, שאינם מתחלקים כי בטבעם ותכונתם הם אחד, וכאשר מפרידים בין הדבקים נשמע קול הפרידה בעולם, האיחוד טוב להם והפרידה רעה להם - כן גם קשה החיבור בין שני דברים שהם מנוגדים בינם לבין עצמם, ואין עצה ותרופה לזיווג הזה אלא שינקטו ביניהם את מדת הוותרנות ומדת ההשתוות, שילמדו להכניע את עצמם זה בפני זה, לא להתעקש, ואזי תחול עליהם ובביתם ברכת ה', כי שם בשמים שורש נשמתם הוא אחד, ודו"ק.

ומצאתי במהר"ל שמבאר רעיון זה. קשה לזווג כקריעת ים סוף: ר"ל כשם שהוא פלא גדול לקרוע דבר שהוא אחד כמו הים שהוא אחד, וקשה הוא לחלקו ולהפרידו לשנים, וכך הוא פלא גדול לחבר שני דברים שהם בעצמם מחולקים, כדכתיב מושיב יחידים ביתה, כלומר יחידים שהם מחולקים ומפורדים להושיב אותם ולחבר אותם, הוא כמו קריעת ים סוף שהוא חלוק דבר שהוא אחד, כי חלוק דבר שהוא אחד לגמרי הוא קשה כמו לחבר ולעשות אחד דבר שהוא מחולק בעצמו כמו איש ואשה.

נמצא כדי להקל הזיווג יסכימו הצדדים לויתור ולהכניע א"ע זה בפני זה, ואז תחול עליהם ברכת ה'.

אור חדש | רבי חיים אפרים זייטשיק בן רבי אשר | ט' באדר ב' התשמ"ט

לזרע בר קיימא: חיים שמעון בן לאה, דניאל בן גאולה, כמוס בן פלילה, אלעזר מנחם בן חסיה, לוי בן גאולה. לע"נ: חיים בן יהודה, שמעון ישראל בן מאיר צבי, חנה בת ראובן, דבורה לאה בת ברוך, ר' יששכר בן כמיהה, ר' גד בן ז'והרה, אליהו בן הלנה, מרים בת מטילדה. לזיווג הגון: הודיה בת רות.

יו"ל ע"י מערכת 'שם עולם' | ניתן להקדיש לע"נ ולזכות בזש"ק במערכת נדרים פלוס תחת השם קרן י"ד לתורה בקטגוריית עלון 'שם עולם' | להרשמה לרשימת התפוצה ובכל עניין ניתן לפנות במייל cho0533161136@gmail.com, ובטלפון 053-3161136